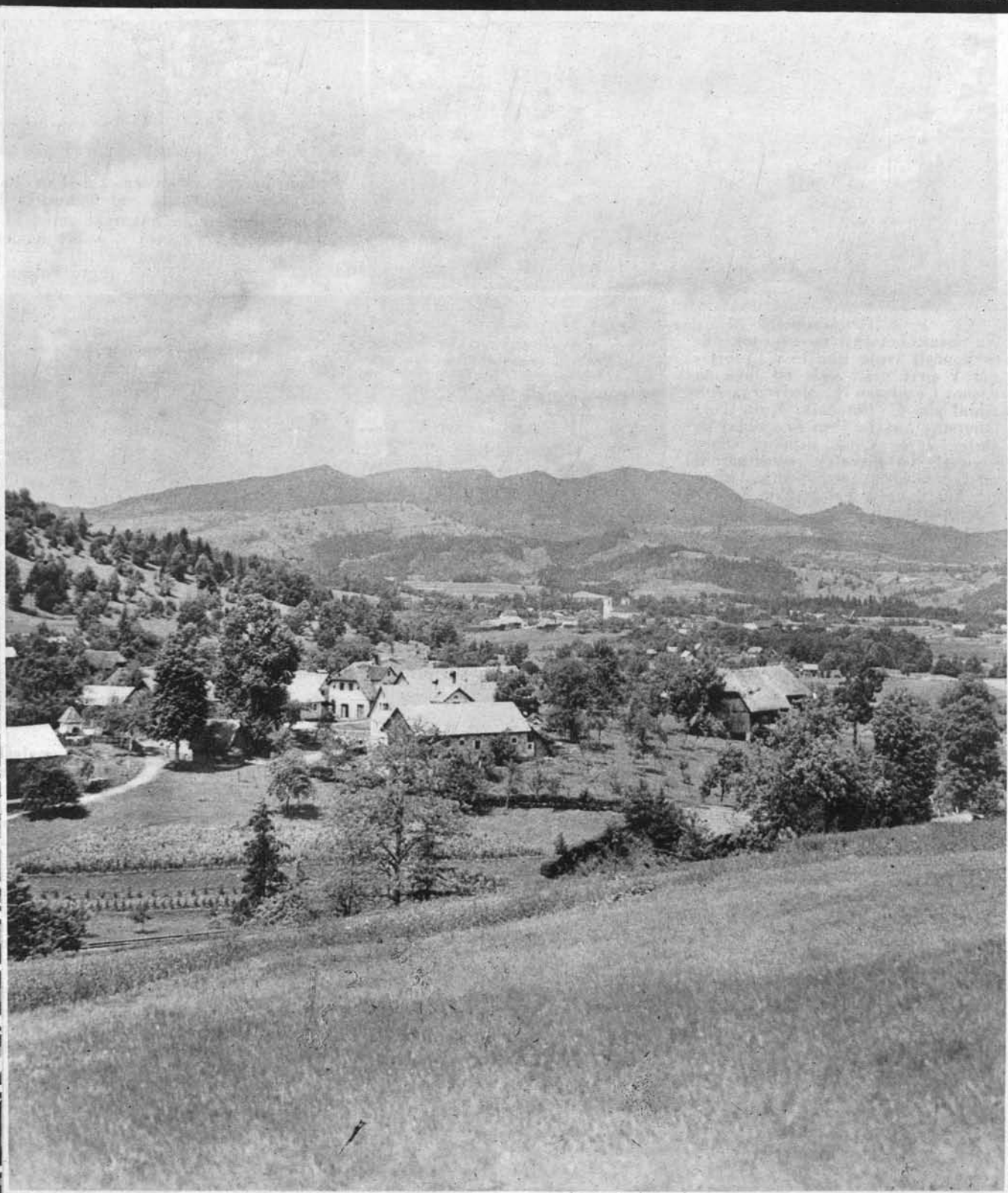

ILUSTRIRANI
SLOVENEČ
TEDENSKA · PRILOGA · SLOVENCAM

LETO VII

26. JULIJA 1931

ŠT. 30

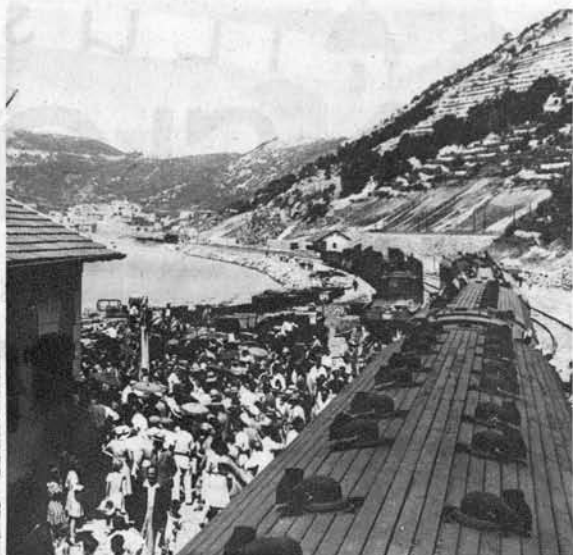

K STOLETNICI LEVSTIKOVEGA ROJSTVA,
KI JO SLAVE DANES V VELIKIH LAŠČAH: POGLED NA SPODNJE RETJE,
LEVSTIKOVO ROJSTNO VAS, V OZADJU VELIKE LAŠČE.

(FOTO SAVO KLEMENČIČ)

Otvoritev nove žel. proge Bakar kolodvor—pristanišče.

Ko so ob prevratu Italijani zasedli Sušak, je postalo aktualno, da se zveže postaja Bakar s svojim pristaniščem. Zaradi silnega prometa pa je bilo treba razbremeniti tudi sušaško luko. 10 km dolga žel. proga Bakar—pristanišče Bakar je bila končno 12. t. m. slovesno otvorena. Za Slovenijo je to velike važnosti, temvečje važnosti pa bo s podaljškom kočevske železnice otvorena zveza z morjem.

Prihod prvega vlaka na kolodvor Bakar-pristanišče, v ozadju je videti mestce Bakar. Na levi: Pogled na bakarski zaliv, ki ima sijajne pogoje za razvoj v veliko moderno pristanišče.

(Foto Palčan, Sušak.)

Na desni: Letošnji novomašniki, ki so končali svoje študije v Ljubljani. V prvi vrstisede od leve na desno: Caserman Iv., Medved J., spirital dr. C. Potočnik, Huth Fel., Oberstar Ant. in Tom Fr.; zadaj pa stoje: Zajec Ciril, dijakon, Snoj Vencesl. (bo posvečen jeseni zaradi mladoletnosti), Burja Mih., Mate Fr., Pahulje Fr. in Fric Fr.

Spodaj: Pogled na zaliv Martinščica med Bakrom in Sušakom, ki ga tudi zvežejo z železnico in izgrade v velik moderen luški sistem Bakar-Martinščica-Sušak. Ta načrt je za slovensko gospodarstvo nedoglednega pomena.

Spodaj: Znamenita angleška pisateljica in socialna delavka Hellen Keller v Jugoslaviji. V prvi polovici t. m. se je mudila v Jugoslaviji in je obiskala tudi Ljubljano slepa in gluhonema angleška pisateljica mis H. Keller. Obiskala je različne socialne zavode in stopila v stik z mnogimi odličnimi socialnimi delavci. Povsod je bila sprejeta jako pristrčno. Zgornja slika nam kaže odlično gostinjo z znanim našim vojnim invalidom Lujom Lovričem.

Spodaj na levi: Dr. Josip Stojc, širom Slovenije znani zdravnik-kirurg in hribolazec, čigar smrtne petletnice smo se spominjali 9. t. m.

K proslavi Levstikove stoletnice v Velikih Laščah.

Danes odkrijejo z velikimi slovesnostmi portretno plaketo na njegovem spomeniku v Vel. Laščah. Pozdravljamo ta čin njegovih rojakov, kajti Levstik je nedvomno največja slovenska osebnost druge polovice preteklega stoletja. On je položil temelje vsej novejši slovenski literaturi, oplodil knjižni jezik z živo narodno govornico, začrtal svojemu narodu jasen politični program, ustvaril slovensko kritiko, razgibal vse tedanje društveno življenje in s kremenitostjo svojega neupogljivega značaja ter s svojo strastno delavnostjo globoko vplival na ves tedanji rod.

Fran Levstik, plaketa kiparja Peruzzija, ki bo danes odkrita na Levstikovem spomeniku v Vel. Laščah.

Na levi: Pogled na Velike Lašče od severa.

Na desni: Odkritje Levstikovega spomenika v Velikih Laščah dne 11. avgusta 1889. Slavnostni govornik je bil ob tej priliki pisatelj Janko Kersnik. Na levi od spomenika je videti velikolaško šolo, ki sta jo obiskovala Levstik in njegov prijatelj, pisatelj Jos. Stritar, doma iz bližnje Podsmreke.

Na desni: Levstikov spomenik na trgu pred velikolaško cerkvijo. Na stebri odkrijejo danes še portretno plaketo.

Spodaj: Janez Brodnik, za Vel. Lašče izredno zaslužni župnik, ki je po velikem požaru l. 1855. p. zidal cerkev, šolo, župnišče itd.

Na levi: pripravljalni odbor za današnje Levstikove slavnosti v Vel. Laščah.

Spodaj: Ivan Hočevar, sedanji velikolaški župan.

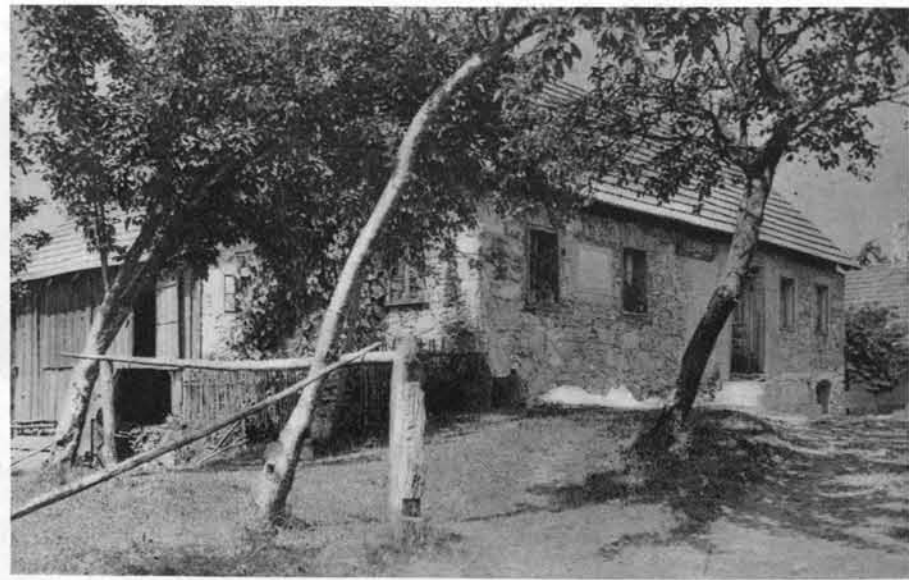
Jakob Ramovš, sedanji velikolaški župnik.

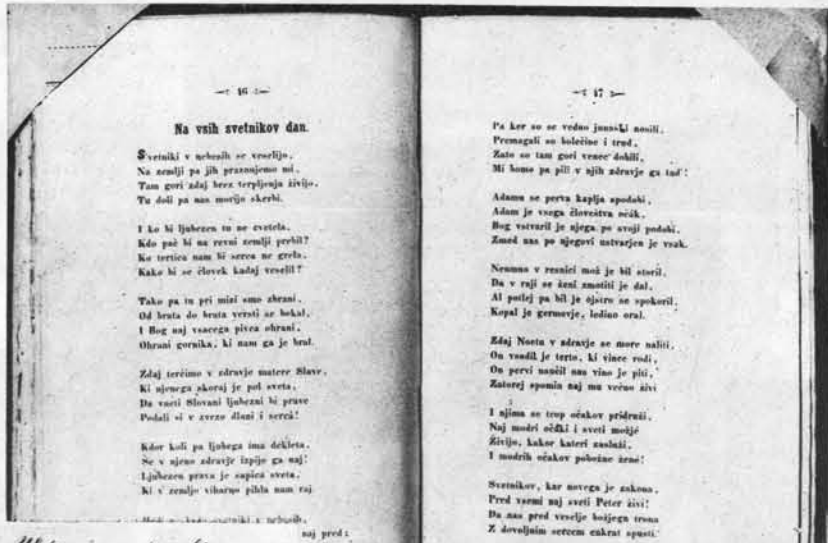
Ivan Pucelj, bivši kmetijski minister, velikolaški rojak.

Levstikova rojstna hiša v Dolenjih Retjah pri Vel. Laščah.

Na vseh svetnikov dan.

Svetniki v toboh se vrstijo, Na sveti pa jih praznujemo ni. Tam prvi tvoj korektni živijo, Tu dobi pa nas svetije kerbi.

I ko bi ljubezen in se veselilo, Kdo pa bi se na svetlo vrstilo? Ne veriti nam bi seveda se grelo, Kako bi se človek kdaj vrstilo?

Tako pa in pri mihi sem obratni, Od sveta do sveta vrsti se bohat, I Bog naj vsačega pira obrati, Obrati goravka, ki nam ga je hat.

Zdaj sermo v zboru mater blazni, Ki svetega obratni je pol sveta, Da vsi slovan ljubezni bi prave Podali si v zvezo blazni i serbi.

Kdo koli pa ljubeza ima delata, Ne v njem zboru ljube je naj, I ljubeza prava je sapna sveta, Ki v zvezo vsačega pira nam raj.

Pa ker se se vedno junaški močili, Premagali so kolose i tredi, Zato so tam gori vrste dokali, Mi kome pa pili v njih odvraje ga tati.

Adamo se prva kaplja spodali, Adam je vsaka človeška moč, Bog vrstilo je njega po sveti podali, Zato nam po njem i svetstvo je vrst.

Neumn v resnici moč je bi stori, Da v raji se čest zmočili je dal, Ki svetlo pa bi je spore se spokori, Kopal je gromlje, ladna oval.

Zdaj Nasta v zboru se more natiti, Oa vrstilo je terti, ki vire vodi, Oa prvi natiti nam vino je pili, Zato je spomni naj na vrste sivi.

I njima se trop otkov pridrati, Naj moči odli i sveti moči Zbiraj, kakor katek zbirati, I moči otkov pobezo zbirati.

Svetniki, kar svetega je zakona, Prvi vrstilo naj vrsti Peter sivi, Da nam pred svetlo božje vrstano, Z dovoljen sermo kakor svet.

Ob stoletnici Levstikovega rojstva.

Monumentalno jubilejno izdajo Levstikovih zbranih spisov je začela izdajati Jugoslovanska knjigarna v Ljubljani pri uredništvu dr. Antona Slodnjaka. Pred kratkim je izšel III. zvezek, ki obsega ... za božič pa sledi četrti, ki bo prinesel ... poučno prozo.

Peruzijev kip Levstika v Nar. muzeju, pod njim Levčeva izdaja njegovih spisov, Pirjevčeva zbirka Levstikovih pisem in III. zv. Slodnjakove izdaje Levstikovega »Zbranega dela«.

Iljiev kozolec v Dol. Retjah. Levstikovo pribelžališče po odselitvi njegovih staršev v Stražo; tu je pisal Levstik »Junteza« in koncipiral prvi osnutek »Krpana«.

Sv. Rok nad Retjami, pod njim Vel. Lašče, v ozadju Sv. Ahac. Tovorniki v Valvazorjevi dobi. Tako je tovoril tudi Krpan.

Kupi v Ljubljani vozni listek za železnično progo Ljubljana-Kočevje do postaje Velike Lašče (srez Kočevje). Ko prevoziš 46 vijugastih kilometrov, zavedaj se, da stojiš na slovenskih klasičnih tleh. Pred teboj se razprostira valovita, skrbno obdelana dolinica, katero obkrožajo zeleni holmi, ovenčani z belimi cerkvicami. Ne boš se čudil, da je dal ta kraj Slovincem Trubarja in Stritarja, Levstika in Kreka, mnogo duhovnikov in učiteljev, profesorjev in zdravnikov ter drugih javnih delavcev, še celo ministra.

Na sredi pota proti trgu ozri se proti severo-zahodu, v daljavi dobrih dveh kilometrov boš zagledal med zelenim drevjem vas Rašico, s cerkvico sv. Jerneja. Pod vasjo teče rečica enakega imena. Od njej popočijo mlinška kolesa »Temkovega mlina«, ki je naslednik lesenega, po Turkih l. 1528 vpeljenega Trubarjevega rojstnega doma. Tu so dne 8. junija 1508 mlinarju in cerkvi ključarju Mihaelu rojenice v zibelko položile sina Primoža, ki je l. 1550 izdal prvo slovensko tiskano knjigo.

Obrni se na tej točki še proti jugo-zahodu. Za tistimi, s temnimi smrekami obraščenimi brdi stoji lepa cerkev M. B. in vas Velika Slevica, katero omenja Trubar v svoji »Postilici l. 1558 in jo je tudi Stritar proslavil v pesmi »Turki na Slevici«. Zahodno od te cerkve, v nižini pod smrekovim gozdom se belí vasica »Podsmreka«, kjer je pod h. št. 2 dne 6. marca 1836 potočil prvo solzo idealni Josip Stritar.

Ko stopiš v trg zagledaš veličastno župno cerkev, sezidano v letih 1856-58, s katero si je župnik Janez Brodnik postavil trajen spominek. Kot skrbna varuha in vzgojitelja župljanov stojita ob cerkvi župnišče in »stara šola«, v kateri je nepozabni učitelj-domačin Ivan Juvanec bistril glavico šolarčkoma Stritarju in Levstiku.

Ko si si ogledal krasno cerkev in posebno še prelepe freske na stropu svetišča, katere je naslikal l. 1863 nesmrtni Janez Wolf, stopi na

njeno južno stran. Tu Te pozdravlja z bližnjega hribečka cerkvica sv. Roka, kjer so bili v prvi polovici prejšnjega stoletja večkratni letni shodi in tam je birmanski boter Stritarju kupil menda prvi nožiček (pipec). Levstik pa je, četudi še mlad, pod lipami te cerkvice kakor zrel možakar govoril z možmi-božjepotniki in vdihaval jezik in izgovorjavo pristnih Slovencev.

Vzhodno pod holmom sv. Roka leži Levstikov rojstni kraj, vas Dolenje Retje. Tu se je »pri Jožkovih« h. št. 1. kmečkemu posestniku Mateju in njegovi ženi Mariji dne 28. septembra 1831 rodil največji slovenski kritik pisatelj in pesnik France Levstik. Tu stoji tudi še stari »Iljiev kozolec«, na katerem je Levstik oblikoval dosedaj še nedoseženo trojiškega Krpana in pripenjal sedlo njegovi rebrnati kobilici, ki je nosila po Krasu samo financarjem vidne bergamoške bruse in kreslino gobo, v resnici pa kopersko sol Bločanom.

Od cerkvice sv. Roka vidiš tudi župno cerkev sv. Gregorija in vasico, v kateri se je rodil dne 25. decembra 1865 dr. J. E. Krek.

Lašče se v zgodovini prvič imenujejo leta 1145, z imenom »villa Lasise. Njen lastnik, višnjegorski plemič Dietrik je to naselbino in njeno okolico, ki je obsegala sedanjo velikolaško — in svetogorsko župnijo — podaril oglejskemu očaku Peregrinu I. V zameno za to pa je Dietrik dobil nekaj posestev v župniji Št. Vid pri Stični. Patrijarh je vilo Lasis nato izročil stiškim redovnikom in ti so uredili svoje gospodarstvo v vili ter ji nastavili predstojnika, bolnišničarja in pisarja. Ko je bila tukaj zemlja še gosto zaraščena z gozdom, so redovniki kultivirali zemljo. Ker se je naselbina lepo razvijala, so se vanjo zagledali v 13. stoletju vooberski grofje (Heunburg), ki so bili na Blokah mejaši stiške vile Lasis. Začeli so se boji za meje in slednjič so se pomirili l. 1230. Tega leta se imenuje stiška pristava na Veliki Slevici —

(Konec na str. 242.)

Uvodna pesem v Levstikovi pesniški zbirki iz l. 1854. Na desni: naslovni list Levstikovega »Pavlihe«. Na levi: Rokopis »Ubežnega kralja«. Spodaj: Zidarjeva hiša v Moravčah, dom »Zidarjeve Tone«.

Uvodna pesem v Levstikovi pesniški zbirki iz l. 1854.

Na desni: naslovni list Levstikovega »Pavlihe«.

Na levi: Rokopis »Ubežnega kralja«.

Spodaj: Zidarjeva hiša v Moravčah, dom »Zidarjeve Tone«.

Franja Kosirjeva, neusojena Levstikova ljubezen.

Vse slike za to serijo je posloval Savo Klemenčič iz Ljubljane.

(Nadaljevanja članka s strani 241.)

»praedium Zillovcer«. L. 1256 so dobili Turjanje pravico trebiti gozde v stiški vili Lasis na severu ob rečici Rašica.

Reformacijska doba med Slovenci je precej spraznila tudi stiški samostan, zato je tudi vila Lasis prišla pod župnijo Dobropolje, zemljo pa so si prisvojili največ Turjačanje in gospodje graščine Ortnek. L. 1658 je kupil ortneški graščak Janez Jurij baron Lichtenberg od stiških redovnikov južni del njihovega posestva v tem kraju, med temi tudi vas Lašče, katere so imeli potem do l. 1749 Lichtenbergi iz Ortneka. Tega leta pa so prišle Lašče v oblast Turjačanom in so bile v rokah te gosposke do l. 1848.

L. 1662 je dobropoljski župnik Mihael pl. Beltram v Laščah ustanovil samostojno kapelanijo (vikarijat), ki je bila l. 1862 povzdignjena v župnijo. Danes šteje župnija 3049 duš. Velike Lašče so bile l. 1913 povzdignjene v trg, ki ima danes 550 prebivalcev in 102 hiše. Od l. 1848 je tu okrajno sodišče. V župniji so 3 ljudske šole: osemrazrednica v Vel. Laščah, dvorazrednica v Dvorski vasi in dvorazrednica na Karlovcih. Da je poleg raznih kulturnih v Vel. Laščah mnogo društev, ki skrbijo ne samo za izobrazbo, ampak tudi v pomoč trpinu-kmetovalcu, nam pričata dva denarna zavoda in kmetijsko društvo. Ljudstvo preživlja polje in živinoreja, v novejšem času si skuša pomagati tudi z industrijo. Tako je bila v lužarski občini pred dvema letoma ustanovljena pletarska šola, ki kaže zelo lep napredek. Tudi »domača industrija« z izdelavo »suh robe« se je začela na novo gibati. Fr. Ž.

Na desni: Cerkev in pokopališče na Ljbergi, Levstik pohvalno omenja tamošnje skrbno negovane grobove.

Jelša, vas nad Šmartnim pri Litiji, odkoder sta Levstik in Radivoj zagledala Ljbergo. Na levi: Ena izmed treh »grmad« med Presko in Gobjnikom.

Spodaj: Grad Turen, kjer je bival Levstik kot domači učitelj in ga omenja v »Popotovanju«.

Bojčeva (Bajčeva) zidanica na Gobjek, v kateri najde Levstik tipične dolenske gornike.

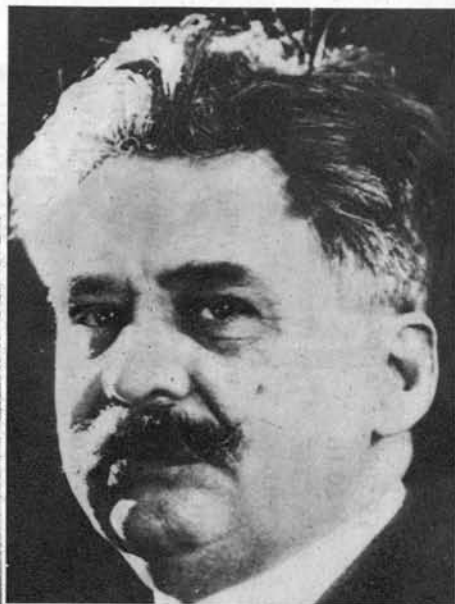
Čatež z Zaplazom, cilj Levstikovega »Popotovanja«.

Sv. Križ pri Litiji, tipična pokrajina, ki jo slika Levstik.

Hudi dnevi v Nemčiji.

Nemčija je zašla v obupen gospodarski položaj. Propadajo največje banke in industrijski koncerni, ljudstva se je pa polastila prava panika. Na inicijativo ameriškega predsednika Hooverja in z odličnim sodelovanjem Anglije in Francije so ji sklenile velesile sedaj pomagati, a opravičeno tudi pričakujejo, da izpremeni maščevalno ozadje svoje politike. Spodnja slika nam kaže naval vlagateljev na propalo velebanko »Danatbank«. Slični prizori so se odigrali tudi pred mnogimi drugimi denarnimi zavodi.

Stříbrný, eden izmed bivših voditeljev čeških narodnih socialistov ter bivši železniški in vojni minister, ki so ga sedaj zaprli zaradi goljufije in zlorabe uradne oblasti.

Na desni: Ameriški zunanji minister Stimson (X), ki je obiskal zadnje dneve Rim, Pariz, London in Berlin ter vodilno sodeloval pri mednarodni gospodarski pomoči za Nemčijo. Naša slika nam ga kaže v krogu časnikaarjev v Rimu, katerim daje izjave o svojih uspehih.

Spodaj: Prizor z volivne nedelje v Španiji. Po tolikih peripetijah, prevratih in razburjenjih so se v nedeljo 28. p. m. končno po dolgih letih zopet vršile volitve v španski parlament, ki so prinesle veliko zmago republikancem in socialistom, dočim so bili komunisti potolčeni. Med tem se je vršila že tudi otvoritev novega parlamenta, ki je potekla mirno.

Spodaj: Iz katoliške Francije. Katoliška verska misel poganja v Franciji vedno lepše sadove in globlje korenine. To je sedaj vnovič dokazal velikanski evharistični kongres, ki se je vršil pred kratkim v Lilleu in ki se ga je udeležilo nad 120.000 vernikov. Spodnja slika nam kaže kardinala Lienarta, ki blagoslavlja množice.

Spodaj na levi: Pogled na velike pogrebne svečanosti v Turinu za umrlim vojvodo Aosto, poveljnikom tretje italijanske armade ob Soči, za krsto je videti kralja s princi in drugimi odličnjaki.

